

İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği)

An Evaluation Of Primary School 6th And 7th Grade Social Studies Curriculum According To Students' Views (Konya City, Case Study)

Hakan AKDAĞ*

ÖZET

Bu araştırmada 2005 sosyal bilgiler programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Konya ilindeki ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini alan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan kolay ulaşılabilirlik (convenient sampling) örnekleme yöntemi ile açık uçlu – soru formu uygulaması yapılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise kuramsal anlamda belirgin olmayan temalar ve eğer varsa alt temaların oluşturulması ile yapılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; proje ve performans görevleri hakkında 6. sınıf öğrencilerinin olumlu – olumsuz eşit oranda görüşe sahip olduğu, 7. sınıfların olumsuz buldukları, 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı konusunda olumsuz görüşe sahip olduğu, 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı hakkında 6. sınıf öğrencilerine göre daha çok olumsuz görüş bildirdikleri, etkinlikler konusunda 6. sınıfların olumlu, 7. sınıfların ise olumlu ve olumsuz ve etkinlik yapmama da eşit oranda katılım gösterdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, İlköğretim, Öğretim Programı, Değerlendirme, Öğrenci Görüşleri.

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

In this study, it was tried to evaluate the social studies curriculum, put into effect in 2005, according to students' views. 6th and 7th grade students taking social studies lesson in primary schools under MONE in Konya constituted the universe of this study. Open-ended questionnaire form was applied through convenient sampling method, used in qualitative research methods, in this study. Content analysis method, done by forming theoretically insignificant themes and sub-themes, if any, was used to analyze the qualitative data.

At the end of the study, it was found out that 6th grade students had both positive and negative outlook about project and performance assignments at almost the same level, but 7th grade students had negative outlook about them; both 6th and 7th grade students had negative outlook about course books and workbooks, but 7th grade students expressed more negative outlook than 6th grade students; while 6th grade students expressed positive outlook about activities, 7th grade students expressed both negative and positive outlook at the level.

Social studies that have been in the curriculum of almost every country bring to mind an independent course that is related to each of the social sciences. These courses that are offered in the primary education are prepared on the level of the students. It can, of course, be said that although Social Studies have a common definition, it is a need for each country to have its own definition that is appropriate for its own educational curriculum. Instructions, targets, plans, resources and studies that are suitable for the curriculum must be prepared.

In terms of its content, social studies are the most appropriate course for the individuals to have social and cultural lives and the necessary experience, because the students learn not only the history and current time, but they also learn about other societies. This extensive content gives them the opportunity to know more about the experience of the human-beings (Öztürk-Otluoğlu, 2002: 40).

In Turkey, social studies is not an old course. It has been in the primary education curriculum since 1968-69 educational year, and in secondary school curriculum since 1970-1971 educational year.

The main purpose of primary education is to bring up the children as good citizens with national consciousness, also to keep pace with today's demands. In our country, social studies firstly aims to bring up active and productive citizens. The name of the course in the 1st, 2nd, and 3rd grades of primary schools is "Hayat Bilgisi", "Sosyal Bilgiler" in the 4th, 5th, 6th, and 7th grades, the name of the course for 8th grades is "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi". All these courses have the same aim as stated before.

Turkey changed the educational programs in respect of the current requirements of the time in 2004. Social studies course program whose outline was prepared in 2004 has begun to be used gradually in the primary school curriculum beginning from 2005. Besides having the aim to bring up democratic and good citizens, social studies also aim to get citizens gain the basic values and skills. Pre-determined values, skills, and acquisitions must be distributed and organized according to classes in terms of content and educational background. In our time, all programs need some changes in time, because change and improvement have to be consistent, fast and affective. Due to the reasons above, the programs have to be revised, arranged and evaluated again in the course of time.

* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi

In the light of this research, social studies is a course offered to 4th, 5th, 6th, 7th grade students. In consideration of the new program, it provides unity with “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi” course offered in the 8th graders.

This study was conducted to evaluate the 2005 Social studies course program in terms of students. During the study, the answers for these questions were sought:

1. What are the opinions of 6th and 7th grade students about social studies course project and performance duties?
2. What are the opinions of 6th and 7th grade students about social studies course topics (course book and work book)?
3. What are the opinions of 6th and 7th grade students about social studies course activities?
4. What are the opinions of 6th and 7th grade students about social studies course teaching process?

The study was limited with 6th and 7th grade students in Konya city centre and towns (districts), and with an open-ended questionnaire.

The study is a qualitative case study that is conducted to obtain student views on the social studies curriculum based on constructivist approach which was a draft in 2004, and put into use gradually in 2005. Case study is a research design that explores the case under scrutiny within its borders and which is used where the borderlines between the case and its environment are not clear and where more than one source of proof or data exist (Yin, 1984; Yıldırım ve Şimşek, 2006). In case study which at the same time constitutes our research design, deep explorations on an event or situation, instead of examining limited variables through strict rules and large samples (Flyvbjerg, 2006).

The sample of the study was drawn from 6th and 7th grade students of the Ministry of Education schools in Konya city centre and towns (districts). The study was conducted in 2007-2008 school year, and during the application of open-ended questionnaire, convenient sampling method that is used in qualitative studies was used as data collection tool. The students were applied the “Open-ended Student Questionnaire for Social Studies Course”. The collected data was then analyzed.

After literature review for open-ended questionnaire, 42 students from 6th grade and 33 students from 7th grade were asked to write short essay about social studies course. These essays were evaluated and then the questions were prepared. These open-ended questions were evaluated, and the necessary changes were done considering the students age levels, and ultimate form of the questionnaire was prepared. The prepared questions were common for both 6th and 7th graders. This data collection tool was applied on the condition that it would ensure the essential conditions and motivation.

Data gathered at the end of the study were analyzed by content analysis method. Content analysis method, used so as to analyze data in qualitative studies, is used to analyze undetermined themes and sub-themes, if existed, in theoretical means (Yıldırım and Şimşek, 2006). Instead of taking all the participants into account, analyzing was done according to the numbers of the students who responded matching to the analysis with various reasons such as not finding any theme in the answers and giving more than one theme. For this reason, numbers of the students given in analysis may change.

The results of this study are as follows:

- 6th grade students had both positive and negative outlook about project and performance assignments at almost the same level, but 7th grade students had negative outlook about them,
- both 6th and 7th grade students had negative outlook about course books and workbooks, but 7th grade students expressed more negative outlook than 6th grade students,
- while 6th grade students expressed positive outlook about activities, 7th grade students expressed both negative and positive outlook at the same level.

In the light of these results the following recommendations can be suggested:

- Teachers should increase the student participation by taking students’ physical, social and psychological developmental characteristics into account and give place to activities which attract their attentions.
- Textbooks prepared for social studies course might be more suitable for the students’ levels and their contents might have a satisfying quality.
- Projects and performance assignments should be given according to the environment in which the students live and their level, timing should be flexible by taking students’ criticisms about the projects and performance tasks about a number of lessons into consideration.

Keywords: Social Studies, Primary Teaching, Syllabus, Evaluation, Students Views.

The Type of Research: Research

GİRİŞ

Eğitim programı, bireyde istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla yapılan tüm etkinlikleri gösteren planlardır. Eğitim programları okul eğitiminin planlı ve kontrollü olmasını sağlayan eğitim programlarıdır. Programlarda genellikle hedef, kapsam (içerik), eğitim durumları (öğrenme – öğretmen süreci) ve sınav durumları (değerlendirme) olmak üzere dört temel öğe yer almaktadır (Erden, 2004: 52-53).

Eğitim programı içeriğinde öğretim programı, müfredat programı ve ders programı kavramalarını da kapsamaktadır. Bunun için eğitim programının içine öğretim ve ders programlarının yanında eğitici kol çalışmaları, kurslar, geziler, toplantılar, belirli gün ve haftalarla ilgili çalışmalar, sağlık, rehberlik vb. ders dışı çalışmalar da girmektedir (Varış, 1996; Erden, 2004; Küçükahmet, 1997: 4; Büyükkaragöz, 1997: 2).

Eğitim programları bir defa yapılan ve sona eren bir etkinlik değildir. Hazırlanan eğitim programlarının sürekliliğini sağlamak için programlar esnek hazırlanmalı, çeşitli sosyal ve ekonomik şartlara göre düzenlenebilmelidir (Büyükkaragöz, 1997: 175).

Türkiye’de 2004 yılında eğitim programlarında zamanın koşullarına göre değişikliğe gitmiştir. Konumuz itibariyle 2004 yılında taslak olarak hazırlanan sosyal bilgiler programı 2005 yılından itibaren kademeli olarak ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi içerik olarak bireylerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri, bu konuda birikim ve deneyim sahibi olmaları için de en uygun derstir. Çünkü bu derste öğrenciler, bir yandan içinde yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugünü öğrenirken, diğer yandan da diğer toplumlar hakkında bilgi edinirler. Böylesine kapsamlı bir içerik onlara, insanlığın yüzyıllardan beri oluşturduğu zengin ve kültürel deneyimi tanıma fırsatı verir (Öztürk-Otluoğlu, 2002: 40).

Türkiye’de çocukların demokratik bir Türk vatandaşı olarak haklarını ve sorumluluklarını bilmeleri, yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri problemler karşısında etkili çözüm yolları bulabilmeleri, geçmişleri ile bugünlerini daha kolay anlamaları ve geleceklelerini planlamaları vb. birçok özelliği kazandırması bakımından ilköğretim sosyal bilgiler dersi önemlidir.

2005 sosyal bilgiler programının da iyi ve etkili bir şekilde uygulanabilmesi için değerlendirilmesi ve zamanın şartlarına göre tekrardan düzenlenmesi gerekliliği de kaçınılmazdır.

PROBLEM

Birey hayatı süresince değişik sorunlarla karşılaşabilir. Bu sorunların boyutu bireyin yaşamının belli dönemlerine göre önemi ve özelliği değişebilir. Birey, içinde yaşadığı toplumda diğer bireylerle işbirliği içinde bulunması ve karşılaştıkları problemlere karşı çözüm önerileri getirmesi gerekmektedir. Söz konusu bu yolları bilmesi, uygulaması, beceri haline getirmesi verilen eğitimin niteliği, zamanı ve içeriği ile yakından ilgilidir.

Eğitimin başlıca hedefi, bireyin toplum için de sosyalleşmesini sağlamak ve nitelikli vatandaş yetiştirmektir. Bu sebeple eğitim, başta bu amacı gerçekleştirmek ve hazırlanan programlar ile de belirlediği hedeflere ulaşmayı planlarlar. Türkiye’de de kuruluşundan itibaren belli zamanlarda hazırlanan programlar genel amaca ulaşmaya yöneliktir.

Sosyal bilgilerin çabası demokratik ve iyi vatandaş yetiştirme olduğu gibi vatandaşlarda olması gereken temel değerleri ve becerileri kazandırmaktır. Belirlenen değerler, beceriler ve kazanımlar içerik ve eğitim durumu açısından da ilköğretim aşamasında sınıflara göre dağıtılmalı ve düzenlenmelidir. Artık günümüzde hazırlanan programlar bir kez hazırlanıp sürekli uygulamada kalamayabilmektedir. Takdir edilir ki günümüz dünyasında değişim ve gelişim süreklilik arz ettiği gibi, hızlı ve etkili de olmaktadır. Bu açıdan yukarıda da belirtildiği gibi çeşitli nedenlerden ötürü hazırlanan programların yeniden gözden geçirilmesi, düzenlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiği belirtilebilir.

Türkiye’de ilköğretim kademesinde bir ders olarak okutulan sosyal bilgiler, gerek Türk Millî Eğitim Sisteminin genel amaçlarını gerçekleştirmede gerekse bir öğretim programı olarak belirlenen amaçlara ulaşmada bu görevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Hazırlanan (2005) ilköğretim programında dersin vizyonu da şu şekilde belirtilmiştir:

- Sosyal bilimlere ait kavram ve yöntemleri kullanan
- Çağın gerektirdiği temel bilgi, beceri ve değerlerle donanmış
- Etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen ve kullanan yurttaşlar yetiştirmektir (MEB, 2005: 45).

Konumuz açısından 2005 sosyal bilgiler öğretim programının uygulama (eğitim durumu) dönütlerinin alınması ve bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi gerekliliği de önemli bir husustur.

Araştırmanın Problem Cümlesi

“İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programına yönelik görüşleri nelerdir? araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Alt Problemleri

Problem cümlesine dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevleri hakkında görüşleri nelerdir?
- 2) 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi konuları hakkında (ders kitabı ve çalışma kitabı) görüşleri nelerdir?
- 3) 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkında görüşleri nelerdir?
- 4) 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi işlenişi hakkında görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan bir alan olması hasebiyle gerek millî gerekse evrensel boyutta iyi bir vatandaş ve örnek bir insan yetiştirilmesi amacına yönelik bir derstir. Bunun için hazırlanan programların bu ana amaca yönelik olarak hazırlanması gerekmektedir. Bu çalışma yukarıda da belirtildiği gibi eğitim sistemimizdeki bu hızlı gelişim ve değişimle eğitimimizin nicelik özelliği yanında niteliğini ne yönde etkilediğini incelemek üzere hazırlanmıştır.

Bu konuda da dönüt alınabilecek en iyi kaynaklardan biriside eğitimin çıktısı olan öğrencilerin görüşleri eğitim programlarının farklı boyutları ile ilgili değerlendirmelere ışık tutmasıdır.

Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler, alanı itibarıyla ülkemizde ilköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerine verilen bir ders niteliğindedir. Hazırlanan program itibarıyla de 8. sınıftaki Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersiyle de bütünlük arz etmektedir.

Safran (2008)'a göre, "Türkiye'de ilköğretim çağındaki çocuklara vatandaşlık bilgisi ve yaşam için gerekli değer, tutum ve davranışlar sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretilmektedir. Bu gelişim dönemindeki çocukların tarih, coğrafya, psikoloji vs. sosyal bilimler disiplinlerine ait bilgileri ayrı dersler olarak kazanması oldukça zor gözükmektedir. İlköğretim döneminde kazanılan bilgilerin, becerilerin ve davranışların sonraki yıllarda da etkisini devam ettireceği göz önünde bulundurulursa, bu dönemde geleceğin büyükleri olacak çocuklarımıza sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinin stratejik bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılır" olarak ifade etmiştir (Safran, 2008: 15).

Sosyal bilgiler, öğrencilerin iyi bir vatandaş ya da toplumun ihtiyacına göre örnek bir insan olmasını hedefler. Genel olarak ise sosyal bilgiler bireyin içinde yaşadığı toplum içinde sosyalleşmesini sağlamaktadır. Bu bilgiler göz önünde tutulduğunda gerek diğer ülkeler gerekse Türkiye açısından sosyal bilgiler dersinin ülkelerin ve toplumların geleceği açısından ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Hazırlanan 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi, elde edilen sonuçlara göre tekrardan ele alınması, düzenlenmesi programın sürekliliğini sağlayacağı gibi güncellenmesi ve faydalı olması açısından da önemlidir.

Ayrıca öğrencilere problemlere hazır çözümler öğretmekten çok problem çözme becerileri, kritik, analitik, yaratıcı ve yansıtıcı düşünme becerileri kazandırılmalıdır. Öğrenme sürecinde öğrenenlerin aktif olmaları ve bir bütün olarak gelişimlerinin sağlanması için fırsatlar sunulmalıdır (Korkmaz, 2007: 401).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Konya ili merkez ve ilçeleri ilköğretim okullarında öğrenim gören 6. ve 7. sınıf öğrencileri, 2007 – 2008 eğitim öğretim yılı ve uygulanan açık-uçlu soru formu ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemine ilişkin Araştırma Modeli, Evren ve Örneklem, Ölçme Aracının (Açık-Uçlu Soru Formunun) Hazırlanması, Uygulanması ve Verilerin Analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Çalışma 2004'te taslak ve 2005'te de kademeli olarak yapılandırılmaya göre uygulamaya konan sosyal bilgiler programının öğrenci görüşlerinin alınması konusunda yapılan nitel boyutlu bir durum çalışması deseni şeklindedir. Durum çalışması, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma desendir (Yin, 1984; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırma desenini oluşturan durum çalışmasında da geniş örneklemeler kullanılarak sınırlı sayıdaki değişkeni katı kurallar doğrultusunda ele almak yerine, bir olay ya da durum üzerinde boylamsal ve derinlemesine inceleme yapılmaktadır (Flyvbjerg, 2006).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2007 – 2008 eğitim-öğretim yılında Konya ili merkezinde ve ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşturmaktadır. Hazırlanan açık-uçlu soru formunun uygulanmasında, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan kolay ulaşılabilirlik (convenient sampling) durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmasının yanında daha az maliyetlidirler. Ayrıca tanıdık bir örneklem üzerinde çalışma, bazı araştırmacılar için daha pratik ve kolay algılanabilir. Bu nedenlerle araştırmacılar kolay ulaşılabilir bir grubu araştırmaya dâhil etmeyi tercih etmek isteyebilirler. Gerçekte nitel araştırmalarda maliyet ve ulaşılabilirlik, örneklem kararında dikkate alınması gereken etkenlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 113). Nitel araştırma yöntemlerinin doğasına uygun olarak, 6. ve 7. sınıf toplam 210 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu öğrencilere araştırma kapsamında hazırlanan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Açık-Uçlu Soru Formu” uygulanmıştır. Elde edilen veriler uygun yöntemlerle analiz edilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Ait Demografik Veriler

		n	%			n	%
Okulun Bulunduğu Yerleşim yeri	Büyükşehir	90	43	Cinsiyet	Kız	103	49,0
	İlçe	40	19		Erkek	107	51,0
	Kasaba	40	19	Yaş	12	84	40
	Köy	40	19		13	91	43,3
			14		35	16,7	
Sınıf	6. Sınıf	105	50				
	7. Sınıf	105	50				

Tablo 1’de görüldüğü gibi örneklem dâhilindeki okullarda okuyan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin okulun bulunduğu yerleşim yerine göre dağılımlarına baktığımızda, büyükşehirde bulunan öğrencilerin sayısı 90 olup örneklem içindeki oranı % 43,0’dır. İlçe, kasaba ve köyde okuyan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin her biri için sayısı 40 olup örneklem içindeki oranları % 19,0’dır. 6. ve 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin eşit sayıda olduğu görülmektedir. Yani örneklem dâhilinde 105 6. sınıf, 105 7. sınıf öğrencisi ile görüşme yapılmıştır. Cinsiyet açısından 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin % 49,0 oranla 103’ü kız olup, % 51,0 oranla 107’si de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem dâhilindeki okullarda okuyan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin yaşlarına göre dağılımları verilmiştir. 12 yaşında olan öğrencilerin sayısı 84 olup oranı % 40,0’dır. 13 yaşında olan öğrencilerin sayısı 91 olup örneklem içindeki oranları % 43,3’tür. 14 yaşında olan öğrencilerin sayısı ise 35 olup oranı % 16,7’ye tekabül etmektedir.

Ölçme Aracının Hazırlanması ve Uygulanması

İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğrenci görüşleri açısından dönütlerini almak için verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan açık-uçlu soru formu kullanılmıştır. Söz konusu formun hazırlanmasında gerekli literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taraması sonrasında, 42’si 6. sınıf, 33’ü 7. sınıf öğrencisinden, sosyal bilgiler dersi ile ilgili bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilerden alınan kompozisyonlar değerlendirilerek gerekli sorular hazırlanmıştır.

Hazırlanan açık-uçlu sorular alan uzmanları tarafından değerlendirilmiş, öğrencilerin yaş düzeyleri göz önüne alınarak gerekli düzenlemeler yapılmış ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Açık-Uçlu Soru Formunun son şekli verilmiştir. Hazırlanan açık-uçlu sorular 6. ve 7. sınıf öğrencileri için ortak hazırlanmıştır. Öğrencilerin soruları daha iyi değerlendirebilmeleri için ölçme aracı soruları gerekli sayıda çoğaltılarak 5'erli gruplar halinde ayrı sınıflarda ve zamanlarda örneklem dâhilindeki okulların öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulama esnasında okul idarecileri ve ders öğretmenleri gerekli koşulları ve motivasyonu sağlamışlardır. Araştırmacı, öğrencilere yapılan araştırma hakkında bilgi vermiş, öğrencilerin anlamadıkları sorular hakkında, yönlendirme yapmadan, gerekli açıklamaları yapmıştır. Öğrenciler formu sadece araştırmacının bulunduğu bir sınıfta cevaplamışlardır.

Verilerin Analizi

Verilerin içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda verilerin analizinde iki farklı yöntem bulunmaktadır. Bunlar içerik analizi ve betimsel analiz olarak ifade edilmektedir. Betimsel analiz, daha çok kuramsal anlamda çok açık bir temele sahip olunan araştırmalarda kullanılırken, içerik analizi kuramsal anlamda belirgin olmayan temalar ve eğer varsa alt temaların oluşturularak analiz edilmesinde kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Analiz işlemi sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda tema bulamama, birden fazla tema bildirme gibi farklı nedenlerle araştırmaya katılan tüm öğrenciler yerine, analize uygun tema bildiren öğrenci sayısına göre yapılmıştır. Bu yüzden sorulara göre analiz işlemlerinde verilen öğrenci sayıları farklılaşabilmektedir. İlgili bulgular ve yorumları şu şekildedir:

BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda, 6. ve 7. sınıf öğrencileri için uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Açık-Uçlu Soru Formu sonuçlarına ait bulgular yer almaktadır. Öğrencilere uygulanan açık-uçlu soru formu sayesinde öğrenci gözüyle sosyal bilgiler dersini, yani sosyal bilgiler programının araştırmacılar tarafından görülmeyen yönlerinin belirlenebileceği düşüncesiyle böyle bir dönüt alma yolu izlenmiştir.

Araştırmanın amacına ve alt amaçlarına (alt problemlerine) göre sırası ile belirlenen bulgular ve yorumları şu şekildedir;

1. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın alt probleminde belirtilen ve örneklem dâhilindeki öğrencilerin açık – uçlu soru formuna vermiş oldukları cevaplara yönelik belirlenen temalar 6. ve 7. sınıflar için ayrı ayrı incelenmiş ve yorumlanmıştır. Temalar oluşturulurken verilen yanıtların analize uygunluğu, tema içerip içermemesi, birden fazla tema bildirmesi gibi durumlar incelenerek, analizler buna uygun gerçekleştirilmiştir. İlgili bulgu ve yorumlar şu şekildedir;

6. Sınıf Öğrencilerinin Proje ve Performans Görevleri Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencilerine açık-uçlu soru formunda ilk soru olarak sosyal bilgiler dersindeki proje ve performans görevleri hakkında neler düşündüklerine dair bir soru yöneltilmiştir. Bu soru doğrultusunda öğrencilerin görüşlerinden elde edilen temalar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Proje ve Performans Görevleri Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
Olumsuz Görüş	33	48
Olumlu Görüş	31	45
Diğer	5	7
Toplam	69	100

Tablo 2'de öğrencilerin sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevleri hakkındaki düşünceleri doğrultusunda çıkarılan temalar yer almaktadır. Bu soruya geçerli yanıt veren 69 öğrenciden 33'ü (% 48) sosyal bilgiler dersinde verilen proje ve performans görevleri hakkında olumsuz yönde görüş bildirirken, 31'i (% 45) ise proje ve performans görevleri hakkında olumlu yönde ifadeler bildirmişlerdir. 5 katılımcı (%)

7) ise proje ve performans görevleri hakkında bu tür görevler almadıklarını belirterek, olumlu ya da olumsuz bir görüşe sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Örneklem dâhilindeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevleri hakkında bir kısmının olumlu, bir kısmının ise olumsuz görüşe sahip oldukları söylenebilir. Diğer yandan az da olsa proje ve performans görevi almayan öğrencilerin bulunduğu da görülmektedir.

Proje ve performans görevleri için olumsuz yönde düşünceye sahip öğrencilere ait ifadeler şu şekilde örneklendirilebilir;

“Performans ve proje konuları çok ağır. Okulumuzda da bu ödevi yapabilecek fazla kaynak yok. Bilgisayarlarımız bozuk, kütüphanemizde yeterli kadar kitap yok. Performans ve proje ödevlerini yeterince araştırmıyoruz. Buda bizim düşük not almamıza neden oluyor...”

Proje ve performans görevleri için olumlu yönde görüş bildiren öğrencilere ait ifadeler ise şu şekilde örneklendirilebilir;

“Proje ve performans ödevi düşük notlarımızı birazda olsa kurtarmamıza yardımcı oluyor. Kısacası ek puan veriyor. Hazırlarken önce malzemeleri, sonra araştırmalar ve konu ile resim bulup yapıyorum ve eğlenceli oluyor. Üç dört hafta veriyorlar. Bu da bizim işimizi kolaylaştırıyor. Bol bol araştırma yapıyoruz...”

Proje ve performans görevleri için olumlu ya da olumsuz yönde görüş bildirmeyen ve diğer başlığı adı altında temalandırılan öğrencilere ait ifadeler ise şu şekilde örneklendirilebilir;

“Sosyal bilgiler dersinde öğretmenimiz proje ve performans vermediği için proje ve performansın sosyal bilgiler dersinde ne olduğunu bilmiyorum”

Olumsuz görüşe sahip öğrencilerin genel olarak verdikleri yanıtlar incelendiğinde konuların ağır olması, yeterli kadar kaynağa ulaşamama, düşük not alma endişesi olumsuz görüşün ortaya çıkmasında önemli etkenler olduğu görülmektedir. Olumlu görüşe sahip öğrencilerin ifadelerinde ise öğrencilerin proje ve performans görevlerinde ders notlarını yükseltme isteği önemli bir faktör olarak ifade edilmiştir. Proje ve performans görevi almayan öğrenciler açısından bakıldığında öğrencilerin bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

7. Sınıf Öğrencilerinin Proje ve Performans Görevleri Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılan 7. sınıf öğrencilerine açık-uçlu soru formunun ilk sorusu olan sosyal bilgiler dersindeki proje ve performans görevleri hakkında düşüncelerinin neler olduğu sorusu yöneltilmiş ve öğrenci görüşlerinden aşağıdaki temalar elde edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Proje ve Performans Görevleri Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
Olumlu Görüş	36	56,2
Olumsuz Görüş	21	32,8
Diğer	7	11
Toplam	64	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere, 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevleri hakkındaki düşünceleri olumlu görüş, olumsuz görüş ve diğer başlıkları ile temalandırılmıştır. Bu soruya geçerli yanıt veren 64 öğrenciden 36’sı (% 56,2) sosyal bilgiler dersinde verilen proje ve performans görevleri hakkında olumlu görüş bildirirken, 21’i (% 32,8) ise proje ve performans görevleri hakkında olumsuz görüş bildirmişlerdir. 7 katılımcı (% 11) ise proje ve performans görevleri hakkında bu tür görevler almadıklarını belirterek, olumlu ya da olumsuz bir görüşe sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Örneklem dâhilindeki 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevleri hakkında yarısından çoğunun olumlu yönde düşünceye sahip oldukları görülmektedir.

Proje ve performans görevleri için olumlu yönde düşünceye sahip öğrencilere ait ifadeler şu şekilde örneklendirilebilir;

“Sosyal bilgiler proje ve performans görevleri bizim için iyi oluyor. Çünkü proje ve performans görevinde o yılki konulardan veriliyor. Ve bu konular o yılki konuları iyi öğrenmemizi sağlıyor. Konuları iyi pekiştiriyoruz. Verilme zamanı konudan biraz önce oluyor ve o da o konuya geldiğimiz zaman bizi o konuya hazırlamış oluyor.”

Proje ve performans görevleri için olumsuz yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Bana göre sosyal dersinden aldığımız bu ödevlerden hiç memnun değilim. Verilme zamanı kısa. Hem hazırlarken çok zorluk çekiyoruz. Çektiğim zorluk bulamıyorum (kaynak). Aldığımız konular ise çok zor oluyor.”

Proje ve performans görevleri için olumlu ya da olumsuz yönde görüş bildirmeyen ve diğer başlığı adı altında temalandırılan öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Sosyal bilgisinden performans ve proje ödevi almadığımız için fazla bir şey düşünmüyorum...”

“Sosyal bilgilerde proje ve performans bence verilmeli. Çünkü bilmediğimiz konuları pekiştirmek için verilmeli. Fakat öğretmenimiz proje ve performans görevi vermiyor.”

7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevleri hakkında olumlu görüşe sahip oldukları Tablo 6'dan görülmektedir. Öğrencilerin ifadelerinden söz konusu görevlerin verilme zamanının iyi olması, notları açısından faydalı olması, konuları pekiştirmelerini sağlaması açısından olumlu bulmuşlardır. Olumsuz yönde görüşlerde ise sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevlerinin diğer derslerle aynı anda verilmesi, kaynak bulma zorluğu, görevlerin verilme zamanlarının iyi olmaması olumsuz görüşün ortaya çıkmasında önemli etkenler olduğu görülmektedir. Proje ve performans görevi almayan öğrenciler açısından bakıldığında öğrencilerin bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Fakat öğrenciler, bu görevleri almaları halinde kendilerinde iyi gelişmelerin olacağını da ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersi proje ve performans görevi hakkında olumsuz görüşe sahip ve proje ve performans görevi almayan öğrencilerin ifadelerine baktığımızda, öğrencilerin buldukları yerleşim yerine göre kaynak bulmada zorluk çekmesi, öğrencilerin ailelerinin sosyo-kültürel yapısı vb. faktörlerin bu sonucun çıkmasında etkili olduğu söylenebilir.

2. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın 2. alt probleminde açık – uçlu soru formuna vermiş oldukları cevaplara yönelik belirlenen temalar 6. ve 7. sınıflar için ayrı ayrı incelenmiş ve yorumlanmıştır. Temalar oluşturulurken verilen yanıtların analize uygunluğu, tema içerip içermemesi, birden fazla tema bildirmesi gibi durumlar incelenerek, analizler buna uygun gerçekleştirilmiştir.

6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Konuları (Ders ve Çalışma Kitabı) Hakkındaki Görüşleri

6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi konuları (ders ve çalışma kitabı) hakkındaki görüşleri olmuştur. Tablo 4'de öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlardan elde edilen temalar yer almaktadır.

Tablo 4. 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı (Etkinlik Kitabı) Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
İki kitabı da beğenmeyen	34	50
İki kitabı da beğenen	20	29,4
Sadece birini beğenen	14	20,6
Toplam	68	100

Tablo 4'de öğrencilerin sosyal bilgiler ders ve çalışma kitapları (etkinlik kitabı) hakkındaki düşüncelerinden çıkartılan temalar yer almaktadır. Temaları oluşturan 68 öğrenciden 34'ü (%50) sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarının her ikisi hakkında da olumsuz yönde görüş bildirmiştir. Bir başka ifade ile iki kitabı da beğenmemektedir. Diğer yandan 20 öğrenci ise (%29,4) her iki kitap içinde olumlu yönde düşünceye sahip olduklarını belirtmiştir. 14 öğrenci (%20,6) ise ders kitabı ile çalışma kitabı arasında tercih yapmış olup, bu iki kitaptan birini beğenirken diğerini beğenmediğini ifade etmiştir (12 öğrenci ders kitabını beğenip çalışma kitabını gereksiz görürken, 2 öğrenci çalışma kitabını beğenmiş olup, ders kitabını olumsuz eleştirmiştir). Araştırma kapsamında yer alan 6. sınıf öğrencilerin yarısı sosyal bilgiler ders ve çalışma kitabı konusunda olumsuz düşünceye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitabı (etkinlik kitabı) hakkında olumsuz yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifadeler şu şekildedir;

“Ders ve çalışma kitaplarının anlaşılması çok zor. Biraz daha güzel, gösterişli, eğlenceli, anlaşılır olması bizim anlamamız ve derslerimiz açısından daha iyi olur. Ders kitabında çok zor konular çalışma kitabında ise yapamayacağımız imkânımızın olmadığı sorular var.”

Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitabı (etkinlik kitabı) hakkında olumlu yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Ders kitabındaki konular gayet anlaşılır. Çalışma kitabı çok keyifli yapılıyor. Resim ve karikatürler fazla olduğu için.”

Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarından sadece birini beğenen öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Sosyal bilgiler ders kitabı içerikleri çok güzel. Çok sevilerek okuyup önemli yerlerin altını çiziyorum. Ama çalışma kitabı etkinliklerini sevmiyorum. Çünkü çok soru var çok sıkıcı oluyor.”

“Benim düşüncelerime göre sosyal ders kitabında bize yetecek kadar bilgi yok. Çalışma kitabında ise bana göre yeterli bilgi var.”

Sosyal bilgiler ders araç-gereçleri açısından şüphesiz en önemli olanı ders kitaplarıdır. 6. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı konusunda olumsuz görüşe sahip olanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Öğrenci ifadelerinde göze çarpan en önemli nokta öğrencilerin kitapların anlaşılabilirliğinin düşük olması yönündeki ifadeleridir. Gerek ders kitaplarının gerekse çalışma kitaplarının birbirine uyumlu ve öğrenci seviyesine uygun olması, içerik açısından çocukların gelişimine göre hazırlanması gerektiği belirtilebilir. Her iki kitabı da beğenen öğrenciler açısından ise öğrencilerin derse ve ders öğretmenine karşı tutumlarının etkisinin olduğu gibi, kitabı içerik yönü açısından olumlu bulmaları da gösterilebilir. Ders ve çalışma kitaplarından birini beğenen öğrenciler açısından ise ders kitabını beğenip, çalışma kitabını beğenmeyen öğrencilerin sayısı fazladır. Bunda öğrencilerin çalışma kitabındaki soruları zor bulmaları, çalışma kitabının amacını kavrayamamaları, etkinlik yapmayı sevmemeleri vb. faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Ders kitabını beğenen öğrencilerin de içerikteki bilgi açısından değerlendirdikleri belirtilebilir.

7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Konuları (Ders ve Çalışma Kitabı) Hakkındaki Görüşleri

7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi konuları (ders ve çalışma kitabı) hakkındaki düşünceleri olmuştur. Tablo 5’de 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitapları hakkındaki düşüncelerinden elde edilen temalar verilmiştir.

Tablo 5. 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
İki kitabı da beğenmeyen	39	61,9
Sadece birini beğenen	19	30,1
İki kitabı da beğenen	5	8
Toplam	63	100

Tablo 5’de 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler ders ve çalışma kitapları hakkındaki düşüncelerinden çıkartılan temalar görülmektedir. Geçerli tema tespit edilen 63 öğrenciden 39’u (%61,9) sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarının her ikisi hakkında da olumsuz yönde görüş bildirmiştir. Bir başka ifade ile iki kitabı da beğenmemektedir. 19 öğrenci (%30,1) ise ders kitabı ile çalışma kitabı arasında tercih yapmış olup, bu iki kitaptan birini beğenirken diğerini beğenmediğini ifade etmiştir (14 öğrenci çalışma kitabını beğenmiş olup, ders kitabını olumsuz eleştirmiştir. 5 öğrenci ise ders kitabını beğenip çalışma kitabı hakkında olumsuz görüş bildirmiştir). Diğer yandan sadece 5 öğrenci ise (%8) her iki kitap içinde olumlu yönde düşünceye sahip olduklarını ifade etmiştir. Yani bu öğrenciler her iki kitabı da faydalı bulmuşlardır. 7. sınıf öğrencilerinin çok büyük bir kısmının sosyal bilgiler ders ve çalışma kitabı konusunda olumsuz düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitabı hakkında olumsuz yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifadeler şu şekildedir;

“Sosyal bilgiler ders kitabı bu sene için hiç iyi hazırlanmamış. Biz burada ders görüyoruz. İçinde hiçbir şekilde bilgi yok. Birinci sınıf çocuğu gibi konuları okuyoruz. Çalışma kitabı zaten hiçbir işe yaramıyor. Bence sosyal kitaplarını daha ayrıntılı, bilgiye dayalı hazırlamaları gerek.”

“Sosyal bilgiler hem ders kitabı, hem de çalışma kitabı açısından çok zayıf. Çünkü konudan konuya atlama var...”

Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitabı hakkında olumlu yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Konular güzel ve zevkli. Konuların bizim için daha iyi anlatılmış, örnekler yapılmış. Çalışma kitapları da tekrar etmemizi sağlıyor.”

Sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarından sadece birini beğenen öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Çalışma kitabımız iyi. Fakat ders kitabımızda bulunan bilgiler bence yeterli değil. Anlaşılabilirliği zor. Bilgiler daha açık ve net olarak verilebilirdi.”

“Ders kitabında çok güzel konular var. Konular gayet anlaşılır ve güzel. Ama çalışma kitabında çok zor sorular var bana göre..”

7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler ders ve çalışma kitapları hakkındaki düşünceleri, her iki kitabı beğenmeyen, her iki kitabı beğenen ve ders ve çalışma kitaplarından sadece birini beğenen şekilde belirlenen temalardan oluşmaktadır. 7. sınıf öğrencilerinin her iki kitap konusunda olumsuz görüşe sahip olanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Öğrenci ifadelerinde göze çarpan en önemli nokta öğrencilerin kitapların anlaşılabilirliğinin düşük olması, içerik açısından bilgilendirmelerin az olması, konular arasında bütünlük olmadığı yönündeki ifadelerdir. Ders ve çalışma kitaplarından birini beğenen öğrenciler açısından ise çalışma kitabını beğenip, ders kitabını beğenmeyen öğrencilerin sayısı fazladır. Bunda öğrencilerin ders kitabındaki konuları anlamamaları, konular arasında bağlantı kuramamaları vb. faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Ders kitabı ve çalışma kitabı hakkında olumlu yönde görüş bildiren öğrencilerde, ders kitabı ve çalışma kitabındaki konuların uyumluluğu, kitaplarda bulunan resim ve şekillerin özelliği, hazırlanış itibarıyla olumlu yönde değerlendirdikleri görülmektedir.

Mentiş (2007) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitapları hakkındaki görüşlerinde öğretmenler MEB tarafından basılmış 2005-2006 öğretim yılında ilköğretim okullarına dağıtılmış yeni sosyal bilgiler ders kitaplarını genel olarak tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı, dil ve anlatım bakımından olumlu olarak değerlendirirken içerik bakımından kısmen olumlu olarak değerlendirmişlerdir (Mentiş, 2007: 530).

3. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın 3. alt probleminde belirtilen ve örneklem dâhilindeki öğrencilerin açık – uçlu soru formuna vermiş oldukları cevaplara yönelik belirlenen temalar 6. ve 7. sınıflar için ayrı ayrı incelenmiş ve yorumlanmıştır. İlgili bulgu ve yorumlar şu şekildedir;

6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkındaki düşünceleri, Tablo 6’da öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlardan elde edilen temalar yer almaktadır.

Tablo 6. 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
Olumlu Yönde Görüş	33	50,7
Olumsuz Yönde Görüş	20	30,7
Diğer	12	18,6
Toplam	65	100

Tablo 6’da görüldüğü üzere, 65 öğrenciden 33’ü (%50,7) sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkında olumlu bir görüşe sahipken, 20 öğrenci (%30,7) ise olumsuz yönde bir ifade bildirmiştir. Diğer yandan 12 öğrenci (%18,6) ise sosyal bilgiler dersinde etkinlik yapılmadığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler dersi

etkinlikleri konusunda öğrencilerin genel olarak olumlu düşünceye sahip olduğu söylenebilirken, etkinlik yapılmadığı yönünde görüş bildiren öğrencilerin olması da dikkat çekmektedir.

Sosyal bilgiler ders etkinlikleri konusunda olumlu düşünceye sahip öğrencilerin örnek ifadeleri şu şekildedir;

“Sosyal bilgiler dersinde yapılan etkinlikler konuları daha iyi pekiştirmemi sağlıyor. Arada da tartışmalar yapıyoruz. Buda çok güzel yöntem. Çünkü bu şekilde yapınca öğretmenimiz hem herkesi dinliyor hem de fikir üretmemiz daha da geliyor.”

Sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkında olumsuz yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Sosyal bilgilerde etkinlikler biraz daha zor. Etkinlik yaparken sınıfta pek yapmıyoruz. Çünkü sadece ders kitabından yapıyoruz. Grup çalışmasında bazı arkadaşlarımız gelmiyor. Bu yüzden grup çalışması olmamalı. Herkes kendi yapmalı.”

“Bence güzel değil. Yaparken topluca yapılması gerekiyor. Bu yüzden sevmiyorum.”

Sosyal bilgiler dersi etkinliği yapılmaması nedeniyle görüş bildirmeyen öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Öğretmenimiz hiçbir proje ve performans ödevini almadığı gibi gezi gözlem grup çalışması gibi hiçbir etkinliği yapmadık.”

Bu soruda ise öğrencilere sosyal bilgiler dersinde sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikleri hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Buna göre 6. sınıf öğrencilerinin söz konusu etkinlikler hakkında olumlu ya da olumsuz görüşleri olduğu gibi etkinlik yapmadıklarından bu konuda bir fikre sahip olmayan öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Olumlu görüşe sahip öğrenciler etkinliklerin faydalı olduğu, konuları daha iyi pekiştirdiklerini, etkinlikler sonucu yapılan tartışmaların, fikir üretmelerinin çok iyi olduğunu belirtmişlerdir. Olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise etkinlikleri sıkıcı bulmaları, öğrencilerin ilgisini çekmemesi vb. etkili olduğu belirtilebilir. Diğer öğrenciler ise etkinlikler hakkında bir düşüncelerinin olmaması yönündeki cevaplarında sosyal bilgiler dersinde söz konusu etkinliklerin yapılmadığını ifade etmişlerdir. 6. sınıf öğrencilerinin etkinlikler hakkındaki görüşleri incelendiğinde her üç temada etkili olan faktörün öğretmen olduğu söylenebilir.

7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkındaki düşünceleri de belirlenen temalara (Tablo 7) göre analiz edilmiştir.

Tablo 7. 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
Olumlu Görüş	25	37,8
Olumsuz Görüş	22	33,3
Diğer	19	28,9
Toplam	66	100

Tablo 7’de görüldüğü şekilde, 66 öğrenciden 25’i (%37,8) sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkında olumlu bir görüşe sahipken, 22 öğrenci (%33,3) ise olumsuz yönde bir görüş bildirmiştir. %28,9’una karşılık gelen 12 öğrenci ise sosyal bilgiler dersinde etkinlik yapılmadığını belirterek yorumda bulunmamıştır. Sosyal bilgiler dersi etkinlikleri konusunda öğrencilerin farklı görüşlere sahip oldukları dikkati çekmektedir.

Sosyal bilgiler ders etkinlikleri konusunda olumlu düşünceye sahip öğrencilerin örnek ifade şu şekildedir;

“Sosyal bilgiler dersindeki etkinlikler çok iyi oluyor. Ünitelerde yapılması gereken sınıf içi etkinlikleri grup çalışması, eşli çalışma ve tartışma gibi çeşitli çalışmalar, sınıf dışı gezi gözlem ve buna benzer etkinlikler güzel oluyor. Çünkü böyle çalışmalar çok faydalı oluyor.”

Sosyal bilgiler dersi etkinlikleri hakkında olumsuz yönde görüş bildiren öğrencilere ait örnek ifade ise şu şekildedir;

“...ben önceden sosyal bilgiler dersini çok severdim ama şimdi biraz daha çok soğudum ve sıkılmaya başladım. Sosyal bilgiler dersinin etkinliklerini anlatamıyorum. Çünkü hiçbir faaliyet yapmadığımız gibi etkinliklere de zamanımız yetmiyor.”

“Etkinlikler hakkında zorluk çekiyoruz. Etkinlikte yer alan örnekleri anlamıyoruz. Anlatım yapılması daha iyi olur...”

Sosyal bilgiler dersi etkinliği yapılmaması nedeniyle görüş bildirmeyen ve çalışma kitaplarından sadece birini beğenen öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Biz sosyal dersinde hiç etkinlik yapmıyoruz. Sınıf içi sınıf dışı yani sadece kitap okuyoruz. Hiç grup çalışmaları yapmıyoruz. Konuda tartışmıyoruz.”

“Ben bizim okulda hiç sosyal bilgisi etkinliği görmediğim için bilmiyorum”

Sosyal bilgiler dersinde sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikleri hakkındaki düşünceleri belirlenen 7. sınıf öğrencilerinin söz konusu temalara yönelik katılım düzeyleri birbirine yakın olduğu söylenebilir. Öğrenciler etkinliklerin faydalı olduğu, konuları daha iyi pekiştirdikleri gibi ifadeleri yanında, yapılan tartışmaların, grup çalışması ve eşli tartışmaların, fikir üretmelerinin çok iyi olduğunu belirtmişlerdir. Olumsuz görüşe sahip öğrenciler ise etkinlikleri anlamamaları, sıkıcı bulmaları, öğrencilerin ilgisini çekmemesi, zaman bulamamaları vb. faktörlerin etkili olduğu belirtilebilir. Diğer teması altında ifadeleri belirlenen öğrenciler ise etkinlikler hakkında bir düşüncelerinin olmaması yönündeki cevaplarında sosyal bilgiler dersinde söz konusu etkinliklerin yapılmadığını ifade etmişlerdir.

4. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın 4. alt probleminde belirtilen ve örneklem dâhilindeki öğrencilerin açık – uçlu soru formuna vermiş oldukları cevaplara yönelik belirlenen temalar 6. ve 7. sınıflar için ayrı ayrı incelenmiş ve yorumlanmıştır. Temalar oluşturulurken verilen yanıtların analize uygunluğu, tema içerip içermemesi, birden fazla tema bildirmesi gibi durumlar incelenerek, analizler buna uygun gerçekleştirilmiştir. İlgili bulgu ve yorumlar şu şekildedir;

6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders İşlenişi Hakkındaki Görüşleri

6. sınıf öğrencilerine açık-uçlu soru formunda son soru olarak sosyal bilgiler dersinin işlenişi hakkındaki düşüncelerinden elde edilen temalar ise Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinin İşlenişi Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
Memnun Olan	44	65,7
Memnun Olmayan	23	34,3
Toplam	67	100

Tablo 8’de görüleceği üzere, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi işlenişi hakkındaki görüşleri iki tema altında toplanmıştır. Bu soru için anlamlı yanıt veren 67 öğrenciden 44’ü (%65,7) sosyal bilgiler dersinin işlenişinden memnun olduğunu belirtirken, 23’ü (%34,3) ise memnun olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun dersin işlenişinden memnun olduğu dikkati çekmektedir.

Dersin işlenişinden memnun olduğunu ifade eden öğrencilere ait ifadeler şu şekilde örneklendirilebilir;

“Ders bitişine doğru öğretmenimiz neler öğrendiğimizi soruyor. Bizlerde bu sayede konuları daha çabuk anlıyoruz. Her derse geldiğimizde öğretmenimiz geçen ders neler öğrendiğimizi soruyor ve bu sayede öğrendiğimizi unutmuyoruz. Aralarda tekrarda yapıyoruz. Bence sosyal bilgiler dersi işlenişi çok ama çok zevkli. Hem sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerimizi günlük yaşamımızda da kullanıyoruz. Böylece hayatımız kolaylaşıyor.”

Dersin işlenişinden memnun olmadığını belirten öğrencilere ait örnek ifadeler ise şu şekildedir;

“Öğretmenimizin ders anlatışı hiç hoşuma gitmiyor. Tamam, kendisini yoruyor ama bir yerde de insanın bağırması gerekiyor. Miy miy ders anlatıyor. Dersi anlayıp anlamadığımızı sormuyor. Sınıf içinde yaptığımız etkinlikler çok az hatta yok bile. Zaten dersin sonu zor geliyor. Kendimizi sınıftan nasıl atacağımızı bilemiyoruz. Tartışmak çok zor...”

6. sınıf öğrencilerin sosyal bilgiler dersi işlenişi hakkındaki düşünceleri belirlemek amacıyla hazırlanan bu soruda belirlenen temalar doğrultusunda 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi işlenişinden memnun oldukları sonucu çıkarılabilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi işlenişinden memnun olmalarında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sınıf ortamının, okulun özelliğinin, öğrencilerin ailelerinin sosyo-kültürel yapılarının, okulun bulunduğu yerleşim yerinin vb. gibi faktörlerin etkili olduğu belirtilebilir. Bu konuda olumsuz görüşe sahip öğrencilerin ifadelerinin bu şekilde çıkmasında olumlu görüşe sahip öğrencilerde belirlenen faktörlerin olumsuz yönde değerlendirilmesi şeklinde belirtilebilir.

7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders İşleniş Hakkındaki Görüşleri

7. sınıf öğrencilerine son soru olarak sosyal bilgiler dersinin işleniş hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Öğrencilerin açık-uçlu soru formunda bu soruya verdikleri yanıtlardan elde edilen temalar ise Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9. 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinin İşleniş Hakkındaki Görüşleri

Temalar	N	%
Memnun Olan	34	50,7
Memnun Olmayan	33	49,3
Toplam	67	100

Tablo 9'dan da görüldüğü gibi, 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi işleniş hakkındaki görüşleri memnun olan ve memnun olmayan şeklinde iki tema altında toplanmıştır. Bu soru için anlamlı yanıt veren 67 öğrenciden 34'ü (%50,7) sosyal bilgiler dersinin işlenişinden memnun olduğunu belirtirken, 33'ü (%49,3) ise memnun olmadığını belirtmiştir. Dersin işleniş hakkında 7. sınıf öğrencilerinin yarısı memnun olduğu düşüncesindeyken, diğer yarısı ise memnun olmadığı düşüncesine sahiptir.

Dersin işlenişinden memnun olduğunu ifade eden 7. sınıf öğrencilerine ait ifade şu şekilde örneklendirilebilir;

“Ben dersin işlenişini çok seviyorum. Öğretmenimiz dersten sonra ne öğrendiğimi soru cevap şeklinde soruyor. Ayrıca bazı konuları canlandırıyoruz. Bu benim ve arkadaşlarımızın çok hoşuna gidiyor. Yani ben dersimi ve işleniş biçimini çok seviyorum”

Dersin işlenişinden memnun olmadığını belirten 7. sınıf öğrencilerine ait örnek ifade ise şu şekildedir;

“Bizim sosyal bilgiler dersimiz pek verimli değil. Çünkü öğretmenimiz konuyu okutuyor. Özet tutturuyor. Bu konuda görüşümüzü fikrimizi ve düşüncelerimizi almıyor. Ayrıca derste etkinlik yapıp tartışmıyoruz. Kısacası bu durumdan memnun değilim.”

Öğrencilere uygulanan açık-uçlu soru formunun son sorusunda 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi işleniş hakkındaki düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. 7. sınıf öğrencilerin belirlenen temalara yönelik ifadelerine bakıldığında, dersin uygulamalı olması, yapılan ders içi çalışmalar, fikirlerinin öğretmenleri tarafından dikkate alınması, edindikleri bilgileri günlük hayatta kullanabilmeleri vb. faktörlerin memnun olmalarında etkili olduğu belirtilebilir. Sosyal bilgiler dersi işlenişinden memnun olmayan 7. sınıf öğrencilerinin ifadelerine göre öğretmen faktörünün etkili olduğu söylenebilir.

SONUÇLAR

Sosyal bilgiler dersine yönelik 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin “Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Açık-Uçlu Soru Formu”na ait görüşlerine göre belirlenen temalar ışığında elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Proje ve performans görevleri hakkındaki 6. Sınıf öğrencilerinin olumlu – olumsuz eşit oranda olduğu, 7. sınıfların olumsuz buldukları,
- 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı konusunda olumsuz görüşe sahip olduğu, 7. sınıf öğrencilerinin ders ve çalışma kitabı hakkında 6. sınıf öğrencilerine göre daha çok olumsuz görüş bildirdikleri,
- Etkinlikler konusunda 6. sınıfların olumlu, 7. sınıfların ise olumlu ve olumsuz ve etkinlik yapmama da eşit oranda katılım gösterdikleri belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir.

- Öğretmenler sosyal bilgiler dersi işlenişinde öğrencilerin fiziksel, sosyal ve ruhsal gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak öğrenci katılımlarını artırmalıdır, öğrencilerin ilgisini çekecek ders etkinliklerine yer vermelidir.
- Sosyal bilgiler dersine yönelik hazırlanan ders kitapları, öğrenci seviyesine uygun, içeriği de öğrencileri tatmin edici nitelikte olabilir.

- Proje ve Performans görevleri amacına uygun ve öğrencilerin yaşadıkları çevre koşullarına, öğrenci seviyesine göre verilmeli, öğrencilerin çok sayıda dersin proje ve performans görevleri konusundaki eleştirileri dikkate alınarak zamanlama konusunda esnek olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- BÜYÜKKARAGÖZ, S. (1997). Program Geliştirme “Kaynak Metinler”. Genişletilmiş 2. Baskı. Konya: Kuzucular Ofset.
- ERDEN, M. (2004). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings about Case Study Research. *Qualitative Inquiry*. 12 (2), 219-245.
- KORKMAZ, İ. (2007). Öğrenci Merkezli Ders Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri. . S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S.17, s. 393–402. Konya.
- KÜÇÜKAHMET, L. (1997). Eğitim Programları ve Öğretim. Öğretim İlke ve Yöntemleri. Genişletilmiş 8. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- MEB, (2005). Sosyal Bilgiler 6. – 7. Sınıf Programı. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MENTİŞ TAŞ, A. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S.17, s. 519–532. Konya.
- ÖZTÜRK, C. ve OTLUOĞLU, R. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebî Ürünler ve Yazılı Materyaller. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- SAFRAN, M. (2008). Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Edt: Bayram Tay ve Âdem Öcal. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- VARIŞ, F. (1996). Eğitimde Program Geliştirme “Teori ve Teknikler”. Ankara: Alkım Yayınları.
- Yin, R. K. (1984). Case Study Research: Design and Methods. Newbury Park, CA.:Sage.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.